

هشتمین انقلاب

■ هفته‌نامه افق حوزه
ویژه‌نامه معرفی
آیت‌الله حاج شیخ محمدابراهیم اعرافی رحمة الله علیه
■ دوشنبه ۱۷ بهمن ۱۴۰۱
■ ۱۵ رجب المرجب ۱۴۴۴
■ ۶ فوریه ۲۰۲۳

نگاهی گذرا به ویژگی‌های اخلاقی، اجتماعی، دینی و سیاسی آیت‌الله حاج شیخ محمدابراهیم اعرافی رحمة الله علیه

آیت‌الله حاج شیخ محمدابراهیم اعرافی رحمة الله علیه در شمار افراد نادری بود که از سال‌ها پیش، روح مجاهدت و مبارزه در راه خدا و عدم تسلیم در مقابل ظلم و سلطه طاغوتی را در بیان و عمل خود آشکار ساخته بود و در دوران اختناق، یکی از چهره‌های مبارز استان یزد به‌شمار می‌رفت. تلاش خستگی‌ناپذیر ایشان در اوان مبارزات و حرکت به یزد و سپس در آغاز پیروزی با رهبری فعالانه مردم میبد، از جمله برگ‌های نادر کتاب انقلاب است. (بخشی از پیام رهبر معظم انقلاب در پی درگذشت آیت‌الله حاج شیخ محمدابراهیم اعرافی)

آیت‌الله حاج شیخ محمدابراهیم اعرافی در سال ۱۲۸۸ هجری شمسی (ربیع‌الاول ۱۳۲۸ق) در روستای شهیدیه میبد، در خانواده‌ای اصیل و مذهبی دیده به جهان گشود. پدر وی مرحوم حاج ملاعباس از افراد متدین و با نفوذ منطقه و موصوف به تقوا و مشهور به فضل بود. جد پدری وی، مرحوم حاج آقامحمد نیز، از نیکان میبد بود و عمر خویش را صرف مبارزه با خوانین و رفع ظلم آنان کرد و عاقبت به جرم دفاع از حقوق اهالی، با اشاره خوانین به‌طرز فجیعی به دست اشرار محلی به شهادت رسید.

وی امروز از اساتید بزرگ و صاحب‌نام حوزه‌اند. بسیاری از روحانیان آن منطقه، طلبگی را از محضر ایشان آغاز کرده و کتب مقدماتی را از ایشان فراگرفته‌اند.

■ **تهذیب مقدم بر تحصیل**

آیت‌الله اعرافی معتقد بود که تحصیل علم باید همراه با اخلاق باشد و طلبه از روزی که پا به حوزه می‌گذارد، حتماً برنامه اخلاقی داشته باشد. هنگامی که متخلف به اخلاق نیکوی اسلامی گردید، علم را نیز فرا می‌گیرد و چراغ علم را به زیور اخلاق می‌آراید؛ لذا کتاب معراج‌السعادة را کتاب انسان‌ساز می‌دانست و معتقد بود که طلبه‌ها باید این کتاب را مطالعه کنند و گاهی خود بلند می‌خواند تا دیگران هم گوش کنند و متوجه مضامین و مفاهیم عمیق آن شوند. یکی از شاگردان ایشان می‌گوید: من با مشورت ایشان طلبه شدم و ایشان در همان اولین روزها گفت: کتاب معراج‌السعادة مرحوم نراقی را تهیه کنم. حدود یک سال کتاب معراج‌السعادة و نصاب‌الصبيان را به بنده درس می‌داد و معتقد بودند، طلبه باید متخلف به اخلاق اسلامی شود و بعد علوم دینی را فرا بگیرد.

■ **ذوق و هنر**

ایشان ذوق سرشاری داشت و هنرمندی باذوق بود و به هنر و زیبایی علاقه خاصی داشت. خشن بسیار زیبا بود. انشاء و نگارش ادیبانه و زیبا و شیوایی داشت. آیت‌الله‌العظمی بروجردی رحمة الله علیه به‌لحاظ اینکه به خط خوب و نگارش صحیح و ادیبانه عنایت ویژه‌ای داشت، به نامه‌هایی که او پرایشان می‌فرستاد، عنایت داشتند و ایشان را تحسین می‌کردند.

■ **سبک منبر مشهدی**

سخنرانی ایشان جذاب بود و می‌گفت: سبک منبر ما مشهدی است. گاهی منبرش تا سه ساعت طول می‌کشید. ایشان از یک مطلبی به‌مناسبتی به مطلب دیگر می‌رفت و می‌گفت: باید به سبک قرآنی صحبت کرد. گاهی چندبار وسط صحبت دعا می‌کرد و مصیبت می‌خواند و باز مطلب تازه‌ای می‌گفت. انسان پای منبر ایشان خسته نمی‌شد.

■ **مراتب علمی**

آیت‌الله اعرافی در ادبیات عرب تبحر عجیبی داشت و بر بسیاری از متون فقهی همچون جواهرالکلام مسلط بود و هرگاه مسئله فقهی به میان می‌آمد، با استناد به قرآن و حدیث و با تسلط کامل، راه حل مناسبی ارائه می‌کرد. با تفسیر کاملاً آشنایی داشت و گاهی در خطبه‌های نماز جمعه و منابرش به تفسیر سوره یا آیه‌ای می‌پرداخت و بسیار موشکافانه به شرح و بسط مطلب می‌پرداخت؛ به‌گونه‌ای که جای هیچ سؤالی باقی نمی‌ماند.

با طب قدیم نیز آشنایی داشت و اوایی که به میبد آمده بود، از روی کتاب‌های طبی مثل تحفه حکیم تنکابنی، با تجویز گیاهان دارویی طبابت می‌کرد. کتاب‌های حوزوی را به‌خوبی تدریس می‌کرد. در اغلب کتاب‌های ایشان حاشیه‌هایی دیده می‌شود که به توضیح و تبیین موضوع پرداخته است. چند اثر علمی تألیف کرد که چهل حدیث، یادداشت‌های فقهی، تفسیری، تاریخی و اخلاقی و حواشی بر کتب درسی و غیره از آن جمله‌اند.

■ **جلسات تفسیر**

او با تفسیر آشنایی کامل داشت. ابتدا که به میبد آمده بود، شب‌ها پس از نماز جماعتی که در منزل پدرشان می‌خواندند، برای عموم تفسیر می‌گفت. چند وقتی هم صبح‌ها پس از نماز، برای گروهی از خواص تفسیر شتر می‌گفت که برخی روحانیان هم شرکت می‌کردند. در ماه مبارک رمضان پس از نماز صبح و پیش از شروع جلسه قرائت قرآن، آیاتی از همان جزئی که قرار بود در آن روز قرائت شود، برای مردم تفسیر می‌کرد و بسیار دقیق بحث‌های تفسیری را مطرح می‌کردند. در منابر و خطبه‌ها هم از تفسیر قرآن بهره می‌برد و در روایات هم تبحر خاصی داشت.

■ **برکرسی تدریس**

در تدریس کتب حوزوی تبحر کامل داشت. از همان زمان که در قم بود، تدریس می‌کرد. در میبد هم شاگردانی داشت که برخی از شاگردان

سطح شیخ محمدابراهیم بود.

۳. آیت‌الله میرزا حبیب‌الله گلپایگانی که در حوزه مشهد به تدریس علوم دینی اشتغال داشت و شیخ محمدابراهیم از او بهره‌های فراوانی برد.

۴. آیت‌الله‌العظمی سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی.

۵. آیت‌الله‌العظمی سید محمدتقی خوانساری که استاد درس خارج آیت‌الله اعرافی بود.

۶. شیخ محمدعلی قمی.

۷. فاضل قفقازی پدر آیت‌الله‌العظمی محمدفاضل لنکرانی.

۸. سید صدرالدین صدر که آیت‌الله اعرافی در محضر وی دروس خارج را گذراند.

۹. حاج شیخ عباس علی شاهرودی.

۱۰. آیت‌الله حائری که استاد درس خارج آیت‌الله اعرافی بود.

شخصیت مورد بحث ما از آیات عظام یادشده، فقه و کلام، تفسیر و علم حدیث آموخت و در این رشته‌ها به‌مراتب بلندی دست یافت و قله‌های کمال را یکی پس از دیگری فتح کرد.

اجازه‌نامه‌هایی که آیات عظام حائری یزدی، بروجردی، امام خمینی، گلپایگانی، نجفی مرعشی، حکیم، سیدابوالحسن اصفهانی و... رحمة الله علیه برای وی نگاشته‌اند، این مطلب را تأیید می‌کند که وی عالمی وارسته و سخت‌کوش بود.

اجازه‌نامه امام خمینی رحمة الله علیه به وی چنین است:

باسمه تعالی

«جناب مستطاب عمادالاعلام و ثقه‌الاسلام آقای شیخ محمدابراهیم شورکی، مجازند در تصدی امور حسبیه و شرعیه که منوط است به اذن فقیه جامع‌الشرایط فله التصدی لذلک بعد تشخیص الحکم والموضوع مع مراعاة الاحتیاط و نیز مجازند، در اخذ سهم مبارک امام رحمة الله علیه و صرف نصف آن در محل، به هر نحوی که صلاح بدانند...

روح‌الله الموسوی الخمینی

• تحصیلات

پدر محمدابراهیم دریافت که کودک وی از ذوق و حافظه خوبی برخوردار است؛ به‌همین دلیل او را نزد جدّ مادری‌اش، حاج شیخ علی فرستاد تا قرآن را فراگیرد. محمدابراهیم در آن زمان ۶ سال بیشتر نداشت. پس از فراگیری روخوانی قرآن در هفت سالگی وارد حوزه علمیه یزد شد و تا ۱۵ سالگی در مدرسه خان و مصلی، مقدمات علوم حوزوی را فراگرفت.

از آنجا که همواره هجرت برای تکمیل تحصیلات، قرین دانشوران و بزرگان علم و ادب و هنر بوده است، شیخ محمدابراهیم نیز دست به هجرتی سرنوشت‌ساز زد و برای تکمیل دروس خود به مشهد مقدس بارگاه ملکوتی هشتمین امام همام رحمة الله علیه کوچید و در مدرسه نواب مشهد به فراگیری علوم حوزوی و درس و بحث پرداخت.

پس از چندسال با راهنمایی آیت‌الله‌العظمی حائری رحمة الله علیه به سوی قم روانه شد تا در حوزه جدیدالتأسیس قم اندوخته‌های علمی خویش را ارتقا بخشد و از محضر عالمان آن دیار نیز کسب فیض نماید.

• در محضر اساتید

آیت‌الله محمدابراهیم اعرافی نزد بزرگان و دانشمندان گرانمایه‌ای زانوی ادب و شاگردی بر زمین زد و از خرمن معرفت و کمال آنها خوشه‌ها چید و بدین‌ترتیب، روح تشنه خود را از سرچشمه زلال معارف الهی سیراب ساخت.

اگر بخواهیم استادان آن عالم ربانی را به‌ترتیب تاریخی برشماریم، می‌توان افراد زیر را نام برد:

۱. حاج شیخ علی‌فرزند آیت‌الله ملاابوطالب شورکی که آیت‌الله اعرافی قرآن را نزد وی آموخت. از تاریخ دقیق ولادت و درگذشت حاج شیخ علی اطلاعی در دست نیست؛ اما با توجه به اینکه شیخ محمدابراهیم در ۶ سالگی در خدمت ایشان بود، می‌توان حدس زد که وفات وی پس از سال‌های ۱۳۰۰- ۱۲۹۵ش (۱۳۴۴ق به بعد) بوده است.

۲. آیت‌الله سیدمیرزای جندی (علم‌الهدی) که در مشهد استاد ادبیات و

